

Mussolini podpira grško vstajo, pravijo v Jugoslaviji

Visoki uradniki zunanjega ministarstva sumijo, da je Italija sklenila tajni sporazum z venezuelisti in Bolgarijo z namenom, da zavlada nad južno Evropo. Diktator Mussolini sugestiral, naj italijanske, angleške in francoske čete zasedejo strateške pozicije ob Egejskem morju

London, 10. marca. — Nocoj je iz Aten in iz Dunaja priporočeno, da so grške vojske čete naletele na hud rebelni odpor v Macedoniji. V silnih bojih ob reki Strumi je bilo ubitih 4000 mož na obeh straneh. Druga vest se glasi, da so se tri podmornice in 20 drugih vojskih ladij pridružilo upornikom.

Anglija, Francija in Italija so poslale šest križark pred luko v Atenah.

Prva vest, da so komunisti deleženi pri revoluciji na Grškem, je prišla danes iz Dunaja. Okrog sto komunistov je bilo streljenih v Kavali.

Solun, 9. marca. — Bombardiranje pozicij, ki so jih zasedli revolucionarji, se je danes obnovilo z vso srditostjo v grški Macedoniji. Poveljniki lokalnega vojaštva hočejo na vsak način ustaviti prodiranje revolucionarjev, katere vodi sin bivšega premierja Venizelosa, proti Solunu.

London, 9. marca. — Kljub strogi cenzuri, ki jo izvaja grška vlada, so dospela sem poročila, da revolucionarji še vedno držijo svoje pozicije in da so odobrili vse napade lokalnega vojaštva, ki je skušalo preprečiti reko Strumo. Vse kaže, da vlada ne zaznava nobenega napredka v zatiranju revolucije, ki je izbruhnila pred enim tednom. Krvave bitke so v teku v različnih krajih Macedonije.

Jugoslovanska vlada je alarmirana in je odprto obdolžila Mussolinija, da on podpira bivšega premierja Venizelosa, voditelja revolte. Odgovorni uradniki jugoslovanskega zunanjega ministarstva sumijo, da je Mussolini sklenil tajni dogovor z revolucionarji in Bolgarijo. V smislu tega dogovora bo Bolgarija dobila dostop do Egejskega morja v slučaju Venizelosove zmage, obratno pa bo Bolgarija podpirala formacijo grško-bolgarsko-albanske antante, ki naj bi bila pod protekcijo Italije. Ako pride do tega, bo Mussolini dobil kontrolno nad južno Evropo.

Belgradska vlada je tudi vznemirjena zaradi gibanja bolgarskih čet ob grški meji. Naznani je, da ne bo dopustila vkorčenja bolgarskega vojaštva v Grčijo. Jugoslavija je na podlagi balkanskega pakta obvezana šteti integralnost Grčije tudi v primeru, ako vidi, da je taka akcija potrebna. V zvezi s tem je izjavilo to, da je uradni organ jugoslovanskega zunanjega ministarstva Novosti objavil uvodnik, v katerem pravi, "da bo moral vsak, ki ogroža integralnost Grčije ali katere druge države, ki je podpisala balkanski pakt, računati z enotno fronto Jugoslavije, Turčije in Rumunije in njeno oboroženo silo."

Nevarnost mednarodnih komplicacij se je povečala, ko je diktator Mussolini včeraj predlagal Ericu Drummond, britskemu poslaniku v Rimu, naj Anglija, Francija in Italija pošljejo svoje pomorske čete v Ateno, Solun in v druga strateška mesta ob Egejskem morju. Poveljniki italijanskih, angleških in francoskih bojnih ladij, ki se nahajajo v zalivu Phaleron, bodo danes sestali na britski ladiji Royal Sovereign in razpravljali o situaciji.

Diktator Mussolini je včeraj poslal tri bojne ladje, križarke Trento, Raimondo Damato in Aquilone proti Dodekaneskim otokom, da bodo protektirali italijanske interese.

Nacionalistični krogi v Jugoslaviji so izjavili, da bo jugoslovansko vojaštvo v interesu lastne varnosti zasedlo Solun, ako bodo bolgarske čete prestopile grško mejo.

Bolgarija je včeraj pozvala vojske in častnike, ki se nahajajo na dopustu, naj se takoj javijo pri svojih polkih. Slično akcijo je podvzela tudi Turčija. Armadni in mornariški častniki, ki so imeli dobiti dopust, bodo morali ostati na svojih pozicijah. Vlada je tudi prevzela kontrolo nad premoženjem, da si zagotovi zadostno zalogo premoga za svoje bojne ladje.

London, 9. marca. — Poročilo, ki ga je poslal listu "Exchange Telegraph" njegov reporter v Sofiji, Bolgarija, javlja, da je bilo v bitkah med grškimi četami in revolucionarji tisoče mož ubitih in ranjenih. Solun je bil bombardiran iz zraka in z morja in med prebivalstvom vlada velika panika. Vroče bitke se nadaljujejo. Revolucionarji so zgradili močne utrdbe na levem bregu reke Strume, njih ladje pa so izkrcale veliko število mož v zalivu Orfani. V Egejskem morju so revolucionarji okupirali mnogo otokov in zasedli nekaj trgovskih ladij. Sodi se, da revolucionarna armada šteje nad 100,000 mož.

Bolgarija in Turčija v sporu

Bolgarija opozorila Ligo narodov na koncentracijo turških čet

Zeneva, 9. marca. — Bolgarija in Turčija sta obdolžili druga drugo vojnih priprav in s tem izzvali novo balkansko krizo, iz katere se lahko izčimri krvavi konflikt. Predstavniki Bolgarije v Zenevi so opozorili Ligo narodov na napeto situacijo in izjavili, da Turčija koncentrirala svoje čete ob bolgarski meji. Turški delegat je na to obdolžitev odgovoril, da njegova država ne more biti indiferentna, ker Bolgarija pošilja svoje vojaštvo proti grški meji.

Kemal Husni, reprezentant Turčije v Zenevi, je obdolžil Bolgarijo, da skuša izkoristiti revolto v Grčiji v svoj prilogi in s tem, ki ga je naslovila Liga narodov, naprtiti odgovornost za situacijo Turčiji. Dejal je, da sta Turčija in Grčija v prijateljskih odnosih in da ni nobenega vzroka za vznemirjenje.

Spor med Turčijo in Bolgarijo je alarmiral Ligo narodov, ker je prišel v momentu, ko sta Anglija in Nemčija prekinili pogajanja glede sklenitve varnostnega pakta, ko Italija nadaljuje z mobilizacijo svojih čet v zvezi z njeno kontroverzo z Abesinijo in ko vse evropske države ojačujejo svoje armade.

Bolgarski delegat Atanov je dejal, da bo njegova vlada prisiljena apelirati na Ligo narodov, če bo Turčija nadaljevala s koncentracijo vojaštva ob bolgarski meji. Rekel je, da je Turčija v zadnjem času povečala svojo oboroženo silo v vzhodni Traciji, in ko je Bolgarija protestirala, je Turčija odgovorila, da je to gibanje vojaštva potrebno za obrambo Dardanel

KUBA JE DOBILA DIKTATURO; STAVKA SE RAZŠIRJA

Havana, Kuba, 9. marca. — Kubanska vlada je danes proglasila diktaturo, ko sta kabinet in državni svet na skupnem zasedanju suspendirala vse ustavne zakone razen tistih, ki se nanašajo na zunanje pogodbe in mednarodne obveznosti.

Kabinet je imenoval polkovnika Joseja Pedraza za vojaškega guvernerja havanske province in ponovno uveljavil zakone, ki določajo smrtno kazni. Pedraza bo sedaj imenoval militaristične guvernerje za vse ostale kubanske province. Havanska univerza je izgubila avtonomijo in vlada je zajamčila imuniteto stavkalcem v slučaju, da koga ubijejo v napadih.

Streli iz pušk in eksplozije bomb odmevajo v rezidenčnem distriktu Vedado, ki se nahaja par milj od središča Havane. V distriktu Cuatro Caminos, ki meji na trgovski del mesta, je izbruhnil požar.

Razen dveh vladnih departamentov so vsi drugi paralizirani zaradi stavke namestencev. Sinoči so se pridružili stavkarjem uslužbenci državnega departamenta. Promet na cestni železnici v Havani je ustavljen in časopisi so prenehali izhajati, ker je osebe zastavljalo, da tako protestira proti cenzuri tiska.

Okrog 400,000 učiteljev, profesorjev in dijakov je aktivnih v gibanju, čigar cilj je strmoglavljenje vlade predsednika Mendieta.

AMERIKA PO DVEH LETIH "NOVEGA DEALA"

Chicago, 9. marca. — Ko je bil zadnje dni tukaj relifni administrator Harry L. Hopkins, je v svojem govoru podal tole sliko Amerike:

1. Ena šestina vsega prebivalstva Združenih držav je na relifu.
2. Ena petina nekdanj upošlenih delavcev je brez dela.
3. Ena tretjina vseh starih ljudi je med ubožci.
4. Dve petini vseh relifnih "klientov" so otroci.
5. Skoraj polovica ameriškega prebivalstva nima zadostne zdravniške oskrbe.
6. Milijoni živijo v stanovanjih, ki niso dosti boljše od brlogov.
7. Leta 1929, ko je "prosperiteta" plaval nad deželo, je znašal povprečni letni zaslužek le \$1475.
8. Istega leta je 18 milijonov delavcev zaslužilo manj kot en tisočak vsak.
9. Istega leta je tudi 28 milijonov delavcev zaslužilo manj kot po \$1500.

Masarykova 85-letnica

Praga, 9. marca. — Tomaž G. Masaryk, predsednik Čehoslovaške republike, je včeraj slavil petinosemdesetletnico svojega rojstva. Masaryk je veliki ljubitelj demokracije in Čehoslovakije je danes še edina država v centralni in vzhodni Evropi, v kateri še živi politična demokracija.

Fašistični shod razbit v Angliji

Manchester, Anglija, 9. marca. — Marksisti so sinoči razbili tukajšnji fašistični shod, na katerem je govoril Oswald Mosley, vodja angleških fašistov. Pretep, ki se je začel v dvorani, se je nadaljeval na ulici, dokler ni policija razpršila izgreznikov.

\$25 do \$100 kazni, če boš pijan!

Springfield, Ill. — V ilinoiski zbornici je bil zadnji teden predložen zakonski načrt, ki določa \$25 za prvi prestopok do najvišje je denarne kazni \$100 za vsako osebo, ki bo aretirana pijana.

RICHBERG PREDLAGA REVIZIJO USTROJA NRA

Načrt predvideva kodifikacijo samo tistih industrij, ki so udeležene v meddržavni trgovini

"TOČKA 7A JE MRTVA"

Washington, D. C., 9. marca. — Donald R. Richberg, član odbora NRA, je predložil kongresu načrt za revizijo NRA, ki predvideva dalekosežne spremembe, z namenom, da utihne kritike "newdealske" politike v kongresu in zunaj kongresa. Ta načrt je odobrili tudi predsednik Roosevelt.

Ako bo kongres sprejel načrt, kar pa je dvomljivo, bo razveljavljen skoraj polovico industrijskih pravilnikov, ki krijejo 3,500,000 delavcev. Richberg je nastopil pred senatnim finančnim odsekom, ki mu je postavil veliko število vprašanj, nanašajočih se na ogromno oblast, ki bi jo imela Rooseveltova administracija nad industrijami tudi v slučaju sprejetja novega načrta.

Francis Biddle, načelnik federalnega delavskega odbora, ki je tudi nastopil pred senatnim odsekom, je dejal, da njegov odbor ne more izjaviti točke 7 A zakona obnove, ki garantira delavcem pravico kolektivnega pogajanja. "Ta točka je mrtva in je ni mogoče oživiti s podaljšanjem veljavnosti zakona obnove," je dejal Biddle. On je zahteval sprejetje Wagnerjevega zakonskega osnutka, ki določa odpravo kompanijskih uni, v obratnem slučaju pa je najbolje, da se federalni delavski odbor razpusti, ker ne more enforširati svojih odlokov.

Richberg je predlagal podaljšanje NRA za nadaljnje dve leti in odpravo pravilnikov za industrije, ki upošlujejo 5000 ali manj delavcev. V to kategorijo spadajo hoteli, pralnice, čistilnice oblek in nekatere druge industrije. Pravilniki naj bi veljali le za tiste industrije, ki so udeležene v meddržavni trgovini. Kongres naj določi minimalne meze in maksimalni delovnik v teh industrijah, predsedniku pa naj da oblast, da bo lahko kontroliral produkcijo, stabiliziral zaposlost in ščitil ljudstvo pred navijalci cen.

Sodnik sankcioniral pobijanje stavkarjev

Pittsburgh, 9. marca. — V očeh tukajšnjega federalnega sodnika imajo deputiserji vso pravico streljati rudarje, ki so na stavki, če to delajo v "službenih urah". Tako je razsodil v zadevi Johna Mattyja iz Brownsvilla, ki je tožil H. C. Frick Coke kompanijo za odškodnino, ker je bil obstrujen v stavki lansko leto. Izgubil pa je tožbo.

Državni legislaturi je bilo predloženih več osnutkov za odpravo privatne industrijske policije in privatno plačanih deputiserfov.

Governer pomilostil relifne stavkarje

Denver, Colo. — Governer je pomilostil štiri od šestih brezposlecev, ki so dobili po šest mesecev zapora radi "izgrediv" v znani relifni stavki zadnje jeseni.

Austrijski naciji spet navalili v Jugoslavijo

Maribor, 9. marca. — Nacijski begunci iz Avstrije spet prihajajo v Jugoslavijo v velikih skupinah.

Odsek priporočil Lundeenov načrt!

NAČRT ZA POVEČANJE KREDITA VLADNE KORPORACIJE

Washington, D. C., 9. marca. — V nižji kongresni zbornici se je otvorila debata o načrtu, ki določa, da se sklad Home Owners' Loan Corp. poveča za pol drugo milijardo dolarjev, da bo lahko posojala malim hišnim posestnikom, ki so v nevarnosti, da izgube svoje domove. Načrt vključuje tudi provizije za zaščito tistih posestnikov, ki so že prejeli posojila od te vladne korporacije in ne morejo zmagovati obveznosti. Za zaostala plačila obresti in kapitala naj se razglasi moratorij, da se prepreči prodaja hiš malih posestnikov na javni dražbi.

Republikanska manjšina se je izrekla proti povečanju kredita vladne korporacije in obdolžila administracijo, da je rabila denar iz sklada korporacije za kupovanje glasov. B. H. Snell, vodja republikanske manjšine, je rekel, da so zadolženi posestniki v njegovem distriktu dobili pomoč od vladne korporacije tri tedne pred zadnjimi kongresnimi volitvami, ko pa so bile volitve končane, so vsa posojila prenehala. Nad 400,000 posilcev, ki so vprašali za posojilo, je bilo obveščenih, da korporacija nima denarja. V volilni kampanji so demokratiški politiki zatrjevali, da denar prihaja od predsednika Roosevelta in guvernerja Lehmana in priporočali posestnikom, ki so vprašali za posojila, naj glasujejo za demokratake kandidate.

Lundeenov načrt določa \$10 minimalne tedenske podpore za vsakega brezposelnega delavca in poleg tega zneska še tri dolarje za vsako osebo (ženo, mladotne otroke, starše itd.), ki so odvisne od delavca: zavarovanje je federalna zadeva in financirana se z davki na velike dohodke in dedščine.

Kontrola nad pre-mogovno industrijo

Lewis in Green zahtevata sprejetje Guffeyjevega zakonskega načrta

Washington, D. C. — John L. Lewis, predsednik unije United Mine Workers, je "informal" kongres, da bo delo v industriji mehkega premoga ustavljeno 1. aprila, ako ne bo do tega časa kongres sprejel načrta, ki ga je predložil senator Guffey in kateri določa federalno kontrolo nad to industrio. Dne 1. aprila bo namreč potekla obstoječa pogodba med rudarji in operatorji, in ker slednji odlašajo s pogajanjem glede sklenitve nove pogodbe, bo delo v premogovnikih avtomatično ustavljeno.

Lewis, ki je nastopil pred senatnim odsekom za meddržavno trgovino, sicer ni zapletil s stavko, pač pa je poudarjal, da pol milijona rudarjev ne bo imelo pravice vstopa v premo-govnike, če ne bodo operatorji podpisali pogodbe pred 1. aprilom. Lewis je tudi obdolžil magnate, da namenoma zavlačujejo pogajanja z rudarsko unijo in zato je potrebno takojšnje uveljavljenje Guffeyjevega zakonskega načrta, kar bo položaj temeljito spremenilo.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je podprl Lewisa in izjavil, da se bo tudi njegova organizacija borila za sprejetje Guffeyjevega osnutka.

Reprezentantje vseh večjih jeklarskih kompanij so na zasedanju pred senatnim odsekom protestirali proti vključitvi takozvanih "captive" premogovnikov v Guffeyjev načrt. Lewis je pa na te proteste odgovoril, da morajo biti tudi ti vključeni in priti pod vladno kontrolo.

Opozicija se organizira, da potlači najboljši načrt zavarovanja proti brezposelnosti

PRITISK ZA NAČRT JE VELIK

Washington, D. C., 9. marca. — Odsek za delo v nižji zbornici kongresa je včeraj odglasoval, da priporoči zbornici v sprejetje Lundeenov načrt brezposelnostnega zavarovanja. Glasovanje je izpadlo 6 za načrt in 6 proti, naker je predsednik odseka, William P. Connery, demokrat iz Massachusettsa, odločil v prid načrtu.

Zmaga v odseku je rezultat silnega pritiska s strani ameriškega delavstva; vse delavske stranke in unije v Združenih državah (izvzema eksekutivne Ameriške delavske federacije, ki je nasprotna) so poplavile kongres z brzojavkami, ki zahtevajo sprejetje tega načrta.

Lundeenov načrt določa \$10 minimalne tedenske podpore za vsakega brezposelnega delavca in poleg tega zneska še tri dolarje za vsako osebo (ženo, mladotne otroke, starše itd.), ki so odvisne od delavca: zavarovanje je federalna zadeva in financirana se z davki na velike dohodke in dedščine.

Opozicija proti temu načrtu je seveda ogromna — in takoj sinoči je bil organiziran koncentriran napad na Lundeenov načrt. Skušali ga bodo ubiti že v odseku s ponovnim glasovanjem, ako pa tu propadejo, tedaj pride na val nanj v zbornici, ko bo načrt predmet debate in končne glasovanja.

Connery, predsednik odseka za delo, je sam rekel, da nima najmanjšega upanja, da bi bil Lundeenov načrt sprejet.

To pa ne sme oplasti delavstva, ki mora neprestano bombardirati kongres z brzojavkami za Lundeenov načrt.

Montansko delavstvo v defenzivi

Helena, Mont. — "Novi dealeri" v Montani skušajo osrečiti organizirano delavstvo z državno policijo. Proti temu so pred zborničnim odsekom nastopile unije in dobile to koncesijo, da je odbor pripravljen modificirati osnutek v toliko, da bi preprečeval rabo državne policije proti stavkarjem.

Nekateri unijski zastopniki so se s tem zadovoljili, drugi, bolj dalekovidni pa pravijo, da tudi ta koncesija ni dosti vredna, ker izkušnje kažejo, da se državna policija prej ali slej rabi proti stavkarjem.

Zakonski osnutek za minimalno plačo delavkam je bil porazen.

Relifni delavci dobili zvišanje

Decatur, Ill. — Relifni delavci, ki delajo modroce in so organizirani v Illinois Workers Alliance, so dobili zvišanje plače od 40 na 65 centov na uro, kar je "običajna" plača. Za to izboljšanje je delovala tudi centralna delavska unija.

Česke natakariče morajo biti stare mame!

Praga, 9. marca. — V Brumovu na Češkem je mestni svet zaključil, da nobena natakariča, ki stree v gostilnah in kavarnah, ne sme biti manj ko 50 let stara. Ta določba velja tudi za "gostiteljice" v nočnih klubih in plesnih dvorinah.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdržene države (Ivan Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za Inocenstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glavnih po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino. Adresiranje: rokopisi in dopisi ne smejo biti poslani brez poštne. Vse dopise in rokopise pošiljajte na: PROSVETA, 2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo, za primer (Feb. 28, 1935), poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom pošila narodnina. Poslovite jo pravočasno, da se vam list ne odslavi.

Drobiž

Ameriške burbonske cunje poročajo v nekem tonu ponosa, da se je pred kratkim v cerkvi sv. Ignacija v Rimu poročil don Jaime, drugi sin bivšega španskega kralja Alfonza, z Emmanuele de Dampierre, ki je "U. S. girl". Nevesta je vnukinja Američanke Josephine Curtis iz Bostona.

Dejstvo, da se je potomec pravega Burbonca in sin propadlega vladarja gnile španske monarhije oženil s potomko bogate Američanke, ki si je za kup dolarjev kupila gnilega plemiča in se uvrstila v gnilo družbo evropskih "plemenitih" trotoev, to dejstvo navdaja s ponosom gnile ekonomske burbonske v Ameriki, ki se vsak čas trka na prsi, kako demokratični da so! Tako nizko so padli!

Iz Moskve poročajo, da se je zadnje dni 200 sovjetskih učenjakov posvetovalo glede problema, kako doseči medplanetarno zvezo s planetom Marsom.

Sovjetski učenjaki — in v tem oziru učenjaki vseh drugih dežel — bi bolje storili, če bi se posvetovali o problemu, kako industrializirati produkcijo kruha in drugih živil na znanstveni način, da Rusiji ne bo treba izvažati žita v tujino v zameno za industrijski kapital, ko ga krvavo potrebuje doma! To je največji problem, ki zapira človeštvo pot do prave socializacije in kolektivizma.

Zveza z Marsom je abstraktnost, ki lahko počaka. Ko bodo enkrat znanstveno rešeni največji problemi, fundamentalni problemi človeškega obstanka in socialne pravičnosti na zemlji, tedaj šele se znanost lahko zanima za razmere na Marsu.

"Kolumbovi vitezi", organizacija klerikalne propagande v Združenih državah, napoveduje veliko kampanjo proti "vsem formam" sovjetizma. Martin H. Carmody, "najvišji vitez", je izjavil, da njegovi "vitezi" smatrajo Mehiko za središče komunizma na amerškem kontinentu.

Danes je navada, da je "komunizem" vse, kar je protiklerikalnega. Včasih so strašili s luteranizmom in liberalizmom, danes pa strašijo s komunizmom. Mehikiški režim je protiklerikal, zato mora biti "komunističen", čeprav ta režim nima še več let nobenih oficijelnih stikov z Rusijo.

V Pennsylvaniji je še danes v veljavi zakon iz leta 1794, ki določa kazen za vsakega moža, kateri bi poljubil svojo ženo ob nedeljah. To je takozvani "vianjšni zakon", ki zapoveduje, da ob nedeljah mora počivati vsako delo, vsaka igra in vsaka zabava ter ljubezenske le molitve in čepeti v cerkvi je bilo dovoljeno. V Harrisburgu je zdaj v teku akcija, da se ta zakon vrže iz zakonika, ker ga nihče več ne izpolnjuje.

Zakaj ne skušamo enforširati tega zakona? To bi bilo zanimivo. Saj nam religioznosti večkrat zabrusijo, da "razmerje človeka do starega Boga je v vseh časih enako". Zakaj je torej ta zakon nekoč bil dober, danes pa ni več?

Dr. Millikan A. Roberts je dober učenjak v fiziki, toda v politiki, sociologiji in ekonomiji je burbonec. Pred nekaj dnevi je svaril v Californiji pred "sebičnimi manjšinami", ki zahtevajo starostno pokojnino in bonus. Ampak pred najsebičnejšo manjšino, ki stalno živi ob bonusu — od dela in znoja drugih! — nima svara.

Z ameriški znanstveniki — ne z vsemi, a precej je takih — je ta krič, ker so svoje plače in svoje bonuse investirali v privatne korporacije v veri, da bodo prejeli stalne dividende in obresti. Te investicije so v teku krize v vseh delu zmrazile — in učenjaki so zdaj razburjeni, begajo sem in tja kakor brez glave in dajejo "učene" nasvete o politiki in gospodarstvu, o katerem ne razumejo ničesar, razen kar poberejo pripravljeno iz burbonskih virov.

V starem kraju nam večkrat pravijo, da so vesti iz Jugoslavije, posnete iz ameriških virov, pretirane. Bomo videli, koliko je pretirana sledeča vest, katero so prinesli ameriški listi iz Belgrade, datirano 3. marca:

Petnajstletni deček v Ljubljani je bil operiran in zdravnik je našel v njegovem želodcu — 98 željčkov in vijakov različnih velikosti. Fant je ozdravel.

Glasovi iz naselbin

Dnevne beležke

Milwaukee, Wis. — Tukajšnji katoliški nadškof si je dovolil z ljudmi, ki so primorani živeti na okrajnem relifu, neslano predpustno šalo. Na pustno nedeljo je namreč dal oznaniti po vseh cerkvah ter objaviti tudi v časopisih, da "milostno odvezuje" vse one, ki živijo na relifu — od postenja in teh tednih zapovedane posta. Kolika milost! Mar se je nadškof bal, da bi se kateri od teh revnih prenašal?

Pod vplivom socialistične stranke in glavnega urada Ameriške delavske federacije za državo Wisconsin bo predložen v državni postavovalni prihodnji teden zakonski načrt za trideseturni teden za državo. Obenem bodo predloženi tudi zakonski načrti za odpravo zaprek glede mestnega obratovanja in lastništva mlekarne, električnih central, trgovine s premogom itd., kar dosednji zakoni ovirajo ali pa direktno onemogočajo. Ti postavljeni načrti bodo sprejeti in odobreni, če bo dovolj pritiska od strani ljudstva. Podporne organizacije imajo tudi sedaj lepo priliko, da store potrebne korake ter pomagajo pri skupnem delu organiziranega delavstva. Ali pa še mogoče zmeraj preveč bolehamo na tisti bolezn, ki se ji pravi: ne politike v naših družinah? Mogoče pa je, da nas je kriza že kaj naučila.

Ce napiše urednik Prosvete članek o kakem raketirstvu, je to nekaj samoumevnega; skoro vsak dan piše take članke. Socialist je, čuti z delavstvom, ker je sam del nas; je borec, zato pobija vse krivice tega neamislne sistema, ki je končno edini vir vsega raketirstva, za katerim gnije ta lepa družba.

Toda, če ponatne tak članek človek, kateri nima nikdar kritične besede ali tudi najmilijše obsodbe proti obstoječim razmeram ter molče odobrava ne samo raketirstvo, temveč tudi vse zločine obstoječega družabnega reda, pa je pri tem nekaj gnilega.

Ce pa še poleg tega ponatne tak članek samo v toliko, v kolikor njemu ne škoduje, drugo pa zaradi par dolarjev, ki jih prinašajo gotovi oglasi, izpusti, je pa to falotstvo. Namen je za mislečega vsekakor prejasen.

Pa poglejmo nekoliko globlje v te vrste raket. Na primer: Pogreb stane \$130, oglaš "naznanilo in zahvalo" pa \$83 — kje pa je tukaj raket?

In če zna kdo izkoristiti nerazsodnost gotovih ljudi in njih napačno sentimentalnost in natisne celo stran časopisa s tako "zahvalo", ki mu prinese \$100 in tudi več, je tudi to svoje vrste raket — raket na račun nevednih.

Človek z zdravim razumom bi mislil, da kdor žaluje, nosi to žalovanje tiho v svojem srcu ter tega ne naznanja z velikimi črkami vsemu svetu. Gotovo pa taki bombašični izrazi "žalovanja" ne počaste prav nič pokojne osebe, zadovoljijo pa mogoče one, ki radi vidijo tiskano svoje častljivo ime.

To je bilo enkrat treba povedati, ker smo postali v tem pogledu prav amešni.

Toda še druge vrste raket je pri tem, ki pa je manj znan ljudstvu v splošnem. To bi imenoval "oderuštvo po smrti".

Pred nekaj meseci je socialistični odvjetnik R. E. priobčil v našem delavskem dnevniku Milwaukee Leaderju zanimiv članek o raketirstvu z grobovi. Na kratko naj bo povedano sledeče: Neka družba je kupila od farmarja gotovo parcelo zemlje. To zemljišče je namenila za pokopališče. V teku petih let je družba napravila pri tej kupčiji tri in pol milijona čistega dobička in ima še več ko pokovico pokopališča praznega.

Katoliška hierarhija lastuje v tem kraju večje število pokopališč. V enem slučaju je škofski urad plačal farmo, namenjeno za novo pokopališče, \$10.000, posamezne parcele za šest grobov pa prodaja že 50 let po \$300 ali več.

Vsako teh pokopališč prinaša

stotisoče dolarjev čistega dobička na leto. Ali je potem čudno, da znaša premoženje katoliške cerkve v našem okraju okrog 20 milijonov dolarjev in se stalno dviga? In to vse brez davkov.

Pa še nekaj: Tudi pri kopanju grobov vlada oderuštvo, pravo krščansko oderuštvo. Delavec, ki kopa grobove, dobi dva dolarja od vsakega groba; izkopa-ti mora po dva na dan. Toda kdor kupi grob, torej "žaluječi ostali", pa plačajo \$17 za to delo, kar znaša pri vsakem grobu \$15 čistega dobička.

Ni čudno torej, da je ta črna gospoda tako proti sežiganju mrličev, ki se čedalje bolj avaja tudi med nami.

V četrtek zvečer 14. marca se je vršil v spodnjih prostorih S. S. Turn dvorane javen politični shod. Govoril bo sodrug Benson bivši šerif in organizator soc. stranke za državo Wisconsin. Tema govora bo: "Zakaj je baš sedaj potrebno, da se delavstvo organizira politično in gospodarsko." Po govorih bo diskusija o raznih perečih dnevnih vprašanjih našega javnega življenja. Vstopnina prosta.

Fr. Novak, (16).

Poročilo iz metropole

Cleveland, O. — Udeležba na prošlih dveh sejah cleveandske federacije društev SNPJ je bila nepričakovano dobra in velika. Razmotrivala in reševala so se vprašanje o raznih za društva in jednoto koristnih zadevah. Sprejetih je bilo več zaključkov.

Sklenjeno je bilo, da se naša federacija udeleži proslave bratskega društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ v Canonsburgu, Pa., dne 4. julija. V ta namen naj se preskrbi poseben avtobus.

Nadalje je bilo sklenjeno in potrjeno, da naša federacija priredi velik izlet ali proslavo v dne 31. avgusta in 1. in 2. septembra (delavski praznik). Ta naj se vrši v SND, izlet pa zunaj na kakšnem pikniškem prostoru.

Na tej tridnevni proslavi društev SNPJ se bo izvajal obširen program, predvsem pa sportne točke: baseballske tekme, dirke in alično. Lani je gostovala naša federacija v Chicagu na velikem letnem izletu društva "Pioneer" št. 559 SNPJ, pri sprejemu cleveandskih izletnikov pa je pomagala čikaška federacija s svojimi odbori v dvorani SNPJ, ki so poskrbeli, da so bili vsi izletniki zadovoljivo noštrženi.

Kot se razvidi iz poročil, nam bodo Čikažani letos vrnilo obisk ob priliki naše velike prireditve. Priide velika skupina. Pa tudi druge naselbine bodo zastopane s številnimi skupinami, ki se bodo zbrale ob tej priliki v naši metropoli.

Podrobnosti o tej prireditvi bodo objavljene pravočasno.

Pred dvema tedni smo čitali v Prosveti uredniški članek, ki se je nanašal na izkoriščanje naših ljudi v urah žalosti. Takrat pozanjejo pogrebniški in pogrebniški trusi kar pač morejo. Večina pogrebnikov tako dela. Omenjeni članek je vreden vsega priznanja, ker je resničen. Zato bi ga moral prečitati vsak član,

tako tudi člani ostalih podpor-nih organizacij, katere bi morale v tem pogledu podvzeti skupne korake, da se kaj ukrene za preprečitev tako nesramnega izkoriščanja.

Pogrebniški trusi (pograbijo vse, kar le morejo; za svoje delo računajo trikrat več kot bi morali. Resnica pri tem je, da v takih slučajih trpi članstvo naših podpor-nih organizacij največ, posebno pa v sedanjih časih, ko le s težavo zmaguje svoj asement.

Ko umrje ta ali oni, recimo o-če malih otrok, je seveda vdova vsa zmedena ob velikem udarcu. Pogrebniški jo zlahka pregovorijo za drago krsto in drag pogreb. Saj ja je rada imela in dolžna mu je, da mu preskrbi lep pogreb, pa tudi radi ljudi mora to storiti, da ne bodo rekli, da se ga je "komaj čakala iznebiti". Kar mu bo izkazala sedaj, bo to vse in zadnje. — In tako se za vdovo premnogokrat pregovorijo. Ko ji pogrebniški predloži celoten račun, reva od posmrtnine ostane prav malo ali pa nič. In mnogo takih družin, ki jim je smrt vzela očeta, trpi pomanjkanje in bedo.

V tem oziru je naše društvo št. 147 SNPJ na svoji prošli seji podvzelo prvi korak s tem, da se potom resolucije zadeva za-nese na federacijo SNPJ in od tam na federacijo in društva vseh ostalih podpor-nih organizacij, z namenom, da se med seboj dogovorijo, kako se bi dalo tej stvari efektivno od pomoči, namreč proti te vrste izkoriščanja. Tu ne gre za posamezne pogrebne, kar se mora razumeti, temveč proti pogrebniškemu trustu kot takemu, ki na debelo izkorisča revno ljudstvo. Tu gre torej proti sistemu kot takemu, ne proti posameznim podjetnikom, ki se bavijo s pogrebi.

Anton Jankovich, 147.

Smrt pionirja

Crested Butte, Colo. — Tukaj je umrl Anton Fister, eden naj-starejših naseljencev v tej naselbini, v visoki starosti 89 let. Doma je bil blizu Ljubljane. Tu je bival 42 let. Okrog svoje hiše je imel lep vrt, katerega je obdeloval vedno sam do svoje smrti. Tu ni imel nobenih sorodnikov, v starem kraju pa zapuščena eno hčer. Bil ni v nobenem podpor-nem društvu. Lahka mu ameriška gruda!

V Prosveti čitam, da zastopniki hodijo po naselbinah za Prosveto in Proletarca. Čemu se ogibljejo naše naselbine? Gotovo bi imeli boljši uspeh kakor domači zastopniki.

Malto je boljših krajev v poletnem času kot je baš ta kraj. Tu ni ne vročine ne zime. Tu je tudi eden najboljših ribolovov v tukajšnjih vodah. Sem prihajajo milijonarji in bogataši iz drugih krajev Amerike v poletnem času.

John Sukle.

Matijska piše iz Californije

Calistoga, Calif. — Ko sem pred par meseci pisal v Prosveti o cepljenju divjih orehov in drugih sadežev, sem od takrat od-rojakov prejel že več pisem in jim na njihove prošnje mladice za cepljenje že preskrbel. To omenjam zato, ker nameravam v par tednih odpotovati od tukaj. Vred tega mi ne bo mogoče nadaljnim prošnjam ustre-čati, vrhu tega pa bo za cepljenje kmalu prepozno, kajti tukaj je pomlad mnogo bolj zgodna ko

na srednjem zapadu. Vred tega se mora s tem za leto prekl-niti.

Mnogi me vprašujejo, kako je tukaj s kopališčem, naj jim tudi o tem kaj povem. To drage volje storim na tem mestu.

Mestece Calistoga se nahaja med hribovjem in je majhno. Njegova glavna ulica je kakih deset blokov dolga. Ob cesti je nekaj hiš, ki pa so sedaj po-večini prazne. Vsaj one male hišice ali kabine, ki se oddajajo tujcem, so prazne. Prazne so zato, ker pozimi ni sezona za le-toviščarje, dani smo v Californiji. Bolniki gredo pozimi v druge kraje, če morejo, to pa radi bolezn, ki se v mrzlih krajih med hribovjem navadno poslabša. Plačevati visoke cene za kopeli v teh kopališčih pozimi se torej ne izplača.

Dasi je Californija mnogo opevana kot dežela zlatega sonca, večne pomladi in večnega cvetja, človeka pozimi v njenih hribov prav tako mraz stresa kot kje drugje. Nepriljetno je posebno v meglenih in mračnih dneh. Tudi v deževnih dneh ni bolje. Mnogokrat se zjutraj opazi led na plitvi vodi.

Prava sezona za one, ki prihajajo sem le radi lepote narave, se tukaj prične s aprilom.

Kopališča so precej dobra, zlasti pa je dobro naravno blato v njih. Zato slovijo tukajšnja "blatna kopališča" ali "mud baths," tako pa tudi naravni vrelci, ki dajejo prijetno sopro, katere prihaja iz vulkaničnih globin.

Kakor že omenjeno, so cene kopališčem precej visoke. Za enkratno kopel računajo \$1. To je najnižja cena, ali šest kopeli za \$5. Navadna kopel, ki se vzame le v vroči vodi, stane 50c vsaka. Toliko glede kopališč in kopeli onim, ki so me o tem vprašali.

Mestece Calistoga je oddalje-no od San Franciscu 72 milj. V San Franciscu, kakor znano, je največja slovenska naselbina ob obali Tihega oceana. Tam imajo svojo lično dvorano, ki se imenuje Slovenski narodni dom, ki je, kakor sem slišal, deloma plačan. Tamkajšnji zavedni in pošteni rojaki so tekom svojega bivanja v San Franciscu izvršili že veliko pohvalnega dela.

Slovenska dvorana v San Franciscu stoji na tako zvanem "slovenskem hribočku", ki je zgodovinskega pomena. Imenoval se je, in baje se še vedno imenuje "Ruski hrib". To pa zato, ker so se na njem in okrog njega pred daljnimi leti najprej tam nase-lili ruski priseljenci, ki so prišli iz Rusije čez Sibirijo in Alasko v Californijo. Na več mestih, v raznih podrtjih in starih zgradbah, se še sedaj dobijo ruski sledovi. Precej zanimivo.

In tam, blizu San Franciscu, se razprostira za Slovence zgodovinskega pomena "Rajska dolina", zvana tudi "Jeranova dolina". Tam teče tudi precej velika reka, ki se imenuje Ruska reka. Kakor ve drugih lokalnih in okoliških krajev, se tudi ta reka imenuje po Rusih.

Kjer to pišem, v Calistogi, se nahajamo pod goro St. Helena, ki se dviga 4,343 čevljev nad morako gladino. Ta visoka gora je dobila svoje ime leta 1841 po Rusih, ki so jo tako imenovali v spomin svoje carice Helene.

Letos za svoj god sem prejel od aktivne članice SNPJ mrs. J. M. S. iz Chisholma, Minn., lepo okinčan kolač, okusno pecivo in druge dobrote. Poleg tega sem letos za imendan dobil mnogo pozdravov in godovnih voščil iz naše mile domovne Slovenije in širne Amerike. Vsem iskrena zahvala!

Matijska Pogorelec.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Ameriški Domovini v Cleve-landu v informacije:

1. Vaše poiznanilo ima luknje kakor po navadi. 2. Priznamo, da pri vas ni kulturnega boja, ker brez kulturnosti ni kulture. 3. Značaj pogreba se ni dokaz pokopnikovega prepričanja; vemo za slučaje, ko je član hotel imeti civilni pogreb, žena mu je pa na pritisk od zunaj naročila verski pogreb zaradi propagan-de. 4. Vaše oglašanje katoliš-tva je business (to vam je jasno povedal dušni pastir James Cerne). 5. Praktično katolištvo je business (prvi in zadnji ide-alni kristjan je umrl pred 1900 leti). 6. You are old enough to know better!

Dunajski marksisti povzročajo avstrijski vladi vedno več skrbi

Ves teror zadnjega leta jih ni mogel uničiti in na obletnico lanske revolucije so šli celo rdečo zastavo na ulice. Vodja demonstracij se je raje sam ustrelil, kakor da bi se pustil ubiti, kar priča o visokem duhu in odločnosti, ki vlada v dunajskih vrstah. Na ta dan obletnice lanske vstaje je pri svetem Stefanu dunajski kardinal svečano pontifikalno maš za policaje in heimwehrovec, ki so bili v spopadih ubiti. Tej maši so prisostvovali vsi člani vlade in vsa dunajska plutokracija. Istočasno je bilo pa delavstvu strogo prepovedano, da se spomni stoterih žrtev reakcije in dragih svojcev, ki so jih lanskega februarja po blagoslovljenih topovih. Centralno pokopališče kjer počivajo te žrtve v neznanomovanem nem grobu, je bilo ta dan še posebej zastraženo, da bi nihče ne mogel obiskati njihovih grobov. Kljub temu je romalo veliko število delavcev proti centralnemu pokopališču, hotelo položiti na grob vence in šopke. Straža pa vsakogar, ki je prišel preblizu, aretirala, najmi tudi žene in sirote ubitih žrtev. V tem se je zopet zrealila morala katolicizma, ki je med mrtvimi dela razliko.

Zadnjič so neko nedeljo posebni oddelki policije aretirali v Dunajskem gozdu nad 300 ml. čarjev, češ, da so to bili sami marksisti, ki se pod pretvezo zimskega sporta tam shajajo in imeli svoja zborovanja.

Sedaj so se združeni marksisti začeli poskušati na Dunaju nove taktike. Prirejajo takozvana "bliskovita zborovanja". Kar nenehoma se pojavi v kaki ulici marksistični govor-nik in takoj se zbere krog njega več sto poslušalcev. Govori dve, tri minute in vrže množico kopico radikalnih gesel in predno se pojavi prvi stražnik, je že končal in izginil, čež nekaj časa v drugi ulici ponovi isto. Policija je proti tem "letečim zborovalcem" brez moči. Če ujamne enega, nastopi mesto njega deset drugih. Isto je s tajnimi tiskarnami, ki praplavljajo Dunaj z ilegalnimi letaki. Nekaj jih že odkrili, a letakov in brošur kljub temu ne zmanjka. Marksizem je mrtev, pravijo marksizem živi, pravimo mi!

Črnci proti belokožcem

Italijanska ekspedicija v Abesinijo je zbrala, kakor poroča pariški "Excelsior", v severni Afriki veliko razburjenje, ki je zavzelo že neke kretne oblike. Tako je v Bel Abessu na aliskem ozemlju prišlo do krvavih nemirov. Podrobnosti se niso znane. Položaj pa mora biti kakor biti zelo resen, kajti predsednik Akas mije za kolonialno znanost Pierre Mille up-tavlja v citiranem listu, da je opaziti širjenje verne Afrike val revolucijskega razpoloženja. V Fezu si je dalo prebivalstvo duška na način, ki kaže prav malo spoštovanja do belih gospodar-jev dežele. Položaj je tam opasnejši, ker se zdi, da soglasja s mržnjo proti milijonu belokožcev, ki so naseljeni na ozemlju severne Afrike, celih štirinajst milijonov domačin. Panislamska agitacija raste iz dneva v dan in se je bati, da nastanejo zaradi tega zapletljivi zdalekosežni posledicami.

Čeprav se je Abesinija izrekla za nevtralen pas, ki naj loči njeno posest od italijanske kolonialne posesti, Italija doslej še ni ustavila svojih vojaških transportov v Afriko. Toda vkrcanjem in prevozom italijanskih čet se je odprlo rimski vladi novo vprašanje, problem prevoznih stroškov za vojaške kontingente. Prava Sueskega prekopa namreč zahteva vsako osebo, ki se pelje skozi prekop, odločno nino v znesku 25 zlatih frankov. Če vzamemo da namerava Italija izkrcati v bližini abesinske meje več divizij, bodo ti stroški naravnost prav okroglo vsoto. Nastaja pa še druga komplikacija s tem, da je treba to vsoto plačati v egiptskih funtih, t. j. v devizah, s katerimi se polaga italijanska vlada le v omejenem obsegu. Italijanske finance stoji torej pred novim obremenitvijo, zlasti če ne bo vlada sprejela svojega sklepa, da se pošlje na abesinsko mejo toliko in toliko mož. Poznavalci razmer pravijo, da bo ravno to vprašanje odločilno igralo na značaj in obseg abesinske ekspedicije.

Beraški časnik

Pod imenom "Journal des Medingots" izhaja v Parizu originalen časnik, ki je namenjen beračem. Urejuje ga bivši namestnik pri nekem notarju in uredništvo je v neki gostini. Ta list je urejen kakor vsi drugi listi: ima uvodne članke, korespondenco in celo oglašje. V uvodnih člankih zahteva sistemiziranje beraštva po nekih določenih principih. Predvsem bi bilo odpraviti umazano konkurenco s tem, da bi vsak berač dobil svoj rajon: če bi berač izven njega, naj bi ga sodilo posebno beraško sodišče. List pravi, da beračev ni priglasiati in lenuhe in obestviti škodljive elemente. Pravi berač ne bo nikoli krade ali goljufal.

Med oglašji bereš takšne: "V majhnem mestu je na prodaj dopenen prostor poleg dolge obiskovane cerkve. Povprečni dnevni dohodek 25 fr."

Krvoločnost v Španiji

V procesu proti asturskim socialistom obtožena tudi dva zdravnik — vezelazde — in zavni pravdniki predlaga smrtno kazen — socialistična poslanca Menendez in Pena — že obsodena na smrt. V ječi se nahajajo še štirje poslanci. Skoraj gotovo bodo tudi obsojeni na smrt. — Vlada tolaži (Lerroux) plost, da bo potem izdala splošno amnestijo politične zločine.

Lowell Mason (desno) in senator William King.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

HUDI IZGREDI V SLAVONSKI VASI

12 kmetov ubitih, več ranjenih. Ranjenih tudi več orožnikov, ki so s streljanjem napravili red v vasi

Kakor poročila uradna tiskovna agencija, je prišlo v vasi Sibiđu v okolici Slavonskega Broda do težkih izgrediv, in sicer dne 17. in 20. febr. Pri obeh izgrediv so orožniki streljali na kmete ter jih prvič sedem, drugič pet ubili, več pa ranili. Ranjenih pa je tudi več orožnikov, nekateri nevarno.

Kako je prišlo do incidentov, tega uradno poročilo ne pripoveduje. Kakor kaže, gre za politične stvari, ker pravi poročilo, da so kmete ščevali že od prej znani izizvalci, med njimi neki duhovnik, ki je bil že večkrat kaznovan zaradi protidržavnega delovanja. Dejstvo je, da so orožniki 17. t. m. aretirali v Sibiđu več kmetov, kar je vse vaščane daleč naokoli razburilo. Skupina kmetov, ki so se zbrali od blizu in bolj oddaljenih vasi, je zahtevala od orožnikov, da morajo aretirane kmete izpustiti. Orožniki seveda niso niso udali tej zahtevi, pač pa so aretirali tiste kmete, o katerih mislijo, da so vodili ta gred. To je kmete še bolj razjezilo in čez dva dni so se spet zbrali in šli k orožniškemu posestvu, zahtevajoč, da takoj izpuste aretirane.

Orožniki tega niso hoteli storiti, njih oficir je stopil naprej in dejal kmetom, naj se razidejo, ker morajo krivci pač pred sodnike in jih bo že sodišče ali oprostilo ali obsodilo. Kmetje so bili oboroženi s koli, nekateri so imeli baje tudi revolvere. Ko je nekdo od kmetov plaval naprej s kolom v roki (v drugi roki je imel baje revolver). Tedaj so orožniki tega kmeta ustrelili. Kmetje so plavali, orožniki pa so namerili naprej s koli in streljali razglašeno. Obležalo je mrtvih sedem kmetov, ranjenih kmetov in orožnikov pa šest.

Na kraj dogodka je prišla uradna komisija in odposlanca banske uprave in notranjega ministrstva. Okrajni glavar v Slav. Brodu pa je bil takoj suspendiran.

Dne 20. t. m. pa so se izgredivi ponovili, torej takoj naslednji dan. Kakor hitro so namreč po koliških vaseh zvedeli, da je med kmetov ubitih, se je čez noč organizirala velika skupina okoli 200 kmetov iz več vasi ter se odšla v Slavonški Brod spet zahtevati, da izpuste iz zaporov aretirane kmete. Oblasti so pozvale kmete, naj se razidejo in naj se nikar ne poslužujejo sili. Toda kmetje, ki so v trdnjeni povorki prikorakali iz vasi v mesto, se niso hoteli umakniti. Kmetje so vztrajali pri svoji zahtevi. Orožništvo je spet streljalo in obležalo je spet pet kmetov mrtvih in več ranjenih. Poročilo pravi, da so streljali tudi kmetje in da so ubili prvi streljati. Od orožnikov je bilo v obeh incidentih ranjenih le nekaj orožnikov, a razvidno iz poročil, ali od kmetov ali kolov. Mrtvih ni noben orožnik.

Incident naglo preiskujejo. Verjetno, da bo veliko število kmetov moralo v beograjske zapore, kjer jih bo sodilo sodišče za zaščito države.

Zaradi napada na graničarja. Poročali smo, da je bil pred časom na italijansko slovenski meji pri Rakeku skoraj do smrti pobit graničar Andjelković, ki je zelo vneto zasledoval tihopoljske službi in tudi izven službe. Zapičen je tihopoljscem mno- gih in prav dan poprej, preden je bil pobit, je zasedel tihopoljscem vsi konj. Ko jih je družina dan gnil na Rakek — tihopoljski konj postane državna last in se zvečer vračal, je več kmetov tihopoljscev iz Pudo- ba napadlo Andjelkovića, ki je zelo pobito. Mislili so, da Andjelković podlega poškod- am, a je okrevljal že toliko, da je bil še dni zaslišan na sodnji- ni. Ljubljani ter konfrontiran z aretiranci. Poročali smo tudi, da

red do Beograda je stal 236.50 Din, poslej pa bo stal 236 Din. Tudi na krajše proge se znižanje mnogo pozna. Iz Ljubljane do Litiše si plačal 15 Din, poslej bo le 10 Din, do Maribora do- slej 67.50, poslej pa samo 48.50 Din. Razlika je torej velika in tolikšna, da bo promet gotovo oživel, ter je torej znižanjem ustrezno prebivalstvu in državni blaginji, ki ji bodo dohodki s tem gotovo narasli.

Zgorel v goreči kleti. — Po- sestnik Alojz Cvelbar iz Dole- nje Prekoje (okolica Kostanje- vice) je imel vinsko klet v Za- vodih, ki je bila nekoč last dr. Oražna. Pred dvema letoma je požar klet uničil, pa jo je po- sestnik spet zgradil, te dni pa je spet pogorela. Gasilci so poskr- bel, da ni ogenj uničil vsega v okolici. Ko so razdirali streho kleti, so našli zogleleno truplo posestnikovega očeta, slaboum- nega Matija Cvelbarja. S sinom se je nahajal v bližnjem gozdu, tik pred požarom pa je odšel v klet in jo najbrže sam zažgal, ker je v svoji slaboumnosti že pred meseci govoril, da hoče umreti v kleti in da bo tamkaj še gorelo. Najbrže je torej stari Cvelbar sam zažgal klet. Zava- rovalnica krije precejšen del škode.

KULTURNO VARUŠTVO

(Opombe k volitvi ljubljanskega rektorja)

Zaradi zanimivih števil o tem, kako Jugoslavija podpira univerze, objavljamo odstavek iz nekega članka znanega slo- venskega kulturnega delavca in publicista.

"Ako je 'Jutro' (26. januar- ja) dejalo, da je ljubljanska u- niverza slovenska tudi po jezi- ku, je to v veliki večini res, a ne izključno. Kar velja za Slovenca na zagrebški ali beograjski uni- verzit, to bi moralo biti obratno umevno tudi za Hrvate in Srbe na ljubljanski ali pa svobodno načelo, ki se zdi še najbolj pravi- lno: vsak v svojem jeziku po- vsod, a terminologija v obeh je- ziki. Vsaka druga rešitev ni prava, ker je enostranska.

SPET UMOR. — SIN DAL U- MORITI SVOJO MATER

V Kalobju pri St. Jurju ob juž- ni železnici je dal Adam Repc umoriti svojo 69 letno mater preužitkarico

V Kalobju pri St. Jurju ob južni železnici so v gozdu našli pred nekaj dnevi ubito 69 letno preužitkarico Elizabeto Repc. Udarci na glavi so pričali, da je bila napadena in s kolom pobita na tla.

Preužitkarica je živel pri svojem sinu Adamu Repcu v Ka- lobju, a se sin in mati nista do- bro razumela že več let. Še pred leti se je hotel Adam odkrižati svoje matere ter ji je začel me- šati v jed strupa, da bi polagoma mati shirala in umrla za posledici- cami zastrupljenja. Vendar pa so prišli temu postopanju na sled in Repc je bil obsojen na 3 leta robije, ki jih je tudi pre- sedel. Toda to ga še ni spameto- valo. Še zmerom je sovražil svo- jo mater ter ji stregel po živ- ljenju. Na dan umora njegove matere je bil sicer Adam Repc z vozom v Savinjski dolini, pa vendar je kljub temu alibi po- kazal ljudski sum spet nanj kot na posrednega storilca. On sam sicer umora ni mogel izvršiti, ker ni bil doma, a verjetno je, da je koga najel za to — tako so go- vorili ljudje. Hkrati je bilo znano, da sta se sin in mati nekaj tožila, in da je ravno nekaj dni pred umorom bila razprava v Celju in je sin izgubil pravdo mater v prid. Vse to je obrem- enjevalo Adama Repca in so ga zato orožniki aretirali. Z njim vred so odvedli tudi njego- vo ženo Francisko. Adam je ne- kaj časa tajil, nazadnje pa je le priznal, da je naprosil svojega hlapca Janeza Polenika, naj iz- vrši umor, on sam pa se je od- peljal v Savinjsko dolino prav zato, da bi imel alibi. Ko se je naslednji dan zvečer vrnil do- mov, mu je Polenik povedal, da je umor izvršil. Adam in njego- va žena se sploh nista zmenila za mater, da bi jo šla iskat, dasi je že vsa vasa vedela, da so našli staro Repčevo ubito v gozdu. Njuno obnašanje je potrjevalo sum. Aretirani Repc je torej priznal svoje dejanje, morilec Polenik, s katerim se je Repc seznanil v zaporu, pa je po u- moru kmalu pobegnil in ga do- slej še niso prišli.

Stara mati v grobu, posestnik in žena v zaporu, doma pa so ostali trije otroci, stari 11 do 13 let ter jih je sprejela v oskr- bo njih teta.

Bivši minister aretiran. — O- sješko sodišče vodi preiskavo zoper mnoge odlične člane velike tvrdke "Našička" zaradi raznih velikih afer, zaradi katerih je bila oškodovana država. "Naši- čka" je tvrdka, ki ima svoje fi- lialke po vsej državi in so v nje- nem vodstvu sami visoki gospo- dje, ki se val udeležujejo v po- litiki. Preiskava je dozorela ta- ko daleč, da so zdaj aretirali v zvezi s tem tudi bivšega mini- stra dr. Nikola Nikića ter ga prepeljali v Osijek v zapor. Se- veda ni mogoče izvedeti natan- ko, česa vsega so osumljeni krivi.

KULTURNO VARUŠTVO

(Opombe k volitvi ljubljanskega rektorja)

Zaradi zanimivih števil o tem, kako Jugoslavija podpira univerze, objavljamo odstavek iz nekega članka znanega slo- venskega kulturnega delavca in publicista.

"Ako je 'Jutro' (26. januar- ja) dejalo, da je ljubljanska u- niverza slovenska tudi po jezi- ku, je to v veliki večini res, a ne izključno. Kar velja za Slovenca na zagrebški ali beograjski uni- verzit, to bi moralo biti obratno umevno tudi za Hrvate in Srbe na ljubljanski ali pa svobodno načelo, ki se zdi še najbolj pravi- lno: vsak v svojem jeziku po- vsod, a terminologija v obeh je- ziki. Vsaka druga rešitev ni prava, ker je enostranska.

Bolj kot jezikovno vprašanje potrebuje brezpogojne izpre- membe način državnega podpi- ranja naših vseučilišč. Ljubljan- sko je mlado in bi zato morala zanj biti državna dotacija soraz- merne večja kakor pri ostalih dveh, ki sta starejši. Slovenija ima okrog 8% vsega prebival- stva v državi, a plačuje vseh davkov letno nekako 13%; raz- merje pri direktnih davkih n. pr. je približno 250 enot (pri- nas) proti 100 (drugod) letno za osebo. Pri davčnih zaostan- kih, ki so znašali 1930-31 leta 2 milijardi in čez, je bila Sloveni- ja udeležena samo s 40 milijoni dinarjev. V letu 1934-35 so zna- šali za vseučilišča stvarni izdat- ki (profesorje plače so pose- bej) v Beogradu 7,926,803 Din, v Zagrebu 5,659,706 Din in v Ljubljani 1,250,264 Din. Izred- nih kreditov je beograjska uni- verza prejela samo od 1924-25 leta dalje 70,940,000 Din, za kar si je sezidala tehnično fakulte- to, vseučiliško knjižnico, medi- cinsko fakulteto ter si napravila botanični vrt. V istem času je dobilo zagrebško vseučilišče 31,343,000 Din, a ljubljansko- 4,786,601 Din (glavno za izpo- polnitev tehnične fakultete) ...

S tem sem v glavnih obrisih označil razmere, o katerih sem dejal spredaj, da niso normalne. Ako to upoštevamo, moremo po- tem tudi razumeti, da vprašanje ljubljanskega rektorja ob da- nem položaju ni bilo osebno, ampak načelno.

Kdor hoče resnično enako- pravnost, ne zagovarja nikjer niti videza kakšne podrejenosti, ker računa obenem z dušeslov- nimi pogoji medsebojnega človeškega življenja. Označevanje "jugoslovenstva" pri nas Slove- nih namesto pravičnega "jugo- slovanstva" ima čisto določen političen pomen, ki ne sloni na enakopravnosti, ampak neki podrejenosti ali celo posilni ze- načitvi, ki se kaže pri vsaki pri- liki. Ustavimo takšno medse- bojnost, da se uveljavi povsod načelo: Ti gospod — jaz gospod, potem se naši javnosti ne bo tre- ba baviti z rektorskimi volitva- mi ne v Ljubljani ne v Zagrebu ne v Beogradu. Pogoj tej med- sebojnosti je resnična ljudskost ali demokratičnost v omiki, go- spodarstvu in politiki. Kdor de- la nasprotno, seje veter; zato lahko žanje vihar."

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

R. N. Parker, direktor New York Shipbuilding Corp., ki je dobila ugodne pogoje za gradnjo bojnih ladij.

Peš skozi sibirsko tundro

Strahoviti doživljaji ruskega pi- lota Golubjeva. — Osemnajst dni življenja ob drevesni skor- ji

Šele zdaj se pričinja jasni- skrivnost okoli tri tedne po- grešanega ruskega letalca Golubje- va, ki je startal v petek, 1. fe- bruarja iz Ležukovska proti Ar- hangelsku, kamor pa ni došel, zaradi česar so poslali za njim devet, deloma s smučmi opre- mljenih letal ter več drugih patru- li, ki so iskale Golubjeva kakšnih štirinajst dni brez najmanjšega uspeha po gozdnih kompleks- ih v okolici Arhangelska. Spo- ročilo, ki prinaša nekoliko jas- nosti glede letalčeve usode, je poslal v svet šele neki ribič, ki je slučajno opazil tavačega letal- ca in ga prepeljal k ljudem.

Golubjev in njegov spremlje- valec sta med poletom zašla v snežni vihar, v katerem se jima je na letalu pokvaril brzinomer. Zaradi tega je bil Golubjev pri- moran pristati ne na popolnoma zamrzlem terenu sredi močvirja. Pri spuščanju na zemljo se je letalu zlomil propeler. Pilotov tovariš Kuznecov je bil tako ran- jen, da so ga morali pustiti pri letalu v tundri. Golubjev in nje- gov spremljevalec pa sta celih osemnajst dni blodila skozi moč- virje in divjino ter sta na tem potu prestala strahote, ki se ne dajo opisati.

Zivila, ki sta jih vzela s seboj na pot, so se kmalu tako skrči- la, da jima je grozila smrt za- radi lakote. Njun glad je bil to- lik, da sta v obupu trgala skorjo z dreves in jo prežvekovala, da bi vsaj za silo utešila obe- utek lakote. Po dolgem tavanju sta uzrla samotno kočjo blizu na- selbine Lma, kjer se je slučajno mudil neki ribič. Golubjev ga je poklical ter mu povedal, kaj naj sporoči v svet. Označil je kolikor mogoče natančno kraj, kjer leži ponesrečeno letalo v blatu sre- di močvirja in prosil, naj pošlje ruska vlada pomoč Kuznecovu, ki je medtem morda že opešal v pričakovanju pomoči. Ruska vl- da je eno uro potem, ko je do- bila obvestilo, poslala iz Arhan- gelska proti kraju nesreče leta- lo z živili in zdravili, vesti o tem, ali so našli Kuznecova še živega, pa doslej še ni. Golubjev in nje- gov tovariš ležita bolna in izmu- čena v nekem samotnem naselju in čakata, da si za silo opomore- ta, nakar se bosta vrnila domov.

Delauska federa- cija protestira

Louisville, Ky. — Eksekutiv- ni odbor državne delavske fe- deracije je poslal oster protest govorniku Lafoonu, ko je sled- nji naznanil, da bo podpisal po- godbo z neko privatno firmo, da jetniki z državnih jetnišnic iz- delujejo za njo strajke in spod- njo obleko.

Družba upregla de- lavce v propagando

Pobirati morajo podpi- se proti "škodljive- mu" zakonske- mu osnutku

Reading, Pa. — V letih "pro- speritete" in tudi še pozneje so javnonapravni magnati, naj- več elektrarski baroni, forsirali svoje delavce in uslužbence, da so v prostem času prodajali del- nice med odjemalci in jih tudi sami kupovali. Zdaj so jih pa upregli v svojo propagandno mašino v boju proti projektira- nemu zveznemu zakonu, ki je naperjen proti "holding" ali ma- tičnim kompanijam.

Vsi tukajšnji delavci Metro- politan Edison Co., Reading Traction Co. in plinske družbe so dobili petice, na katere mo- rajo nabrati vsaj po deset pod- pisov. Petice bodo poslane kon- gresnikom in senatorjem kot protest proti nameravanemu za- konu, ki bi onemogočil delovanje "holding" kompanij v javnona- pravni industriji. Rooseveltovi so namreč prišli do zaključka, da so te družbe škodljive tudi "zdravemu" kapitalizmu, ker v- še nekakšno Caponejevo vlogo v rokah velikih piratov a la In- sull etc.

Na peticiji je rečeno, da bo nabiranje podpisov "trpel veliko škodo, če bo sprejet zadevni za- kon". Fakt je pa, da nabiralec, to je delavec javnonapravnih družb ne bodo trpeli nobene ško- de, če bo zakon sprejet, niti i- meli nobene koristi, če ostane pri starem. Škodo bi trpeli — več ali manj — le veliki pirati, ker bi ne mogli piramidirati korpo- racij vrh korporacij z edinim na- menom, da se polaste ali pa ob- drže kontrolo nad obratovalnimi družbami in spravljajo ogromne profite.

Delavcem preti nevarnost le, če ne bi hoteli nabirati podpi- sov. Sicer ni nikjer rečeno, da bo kdo od delov, če tega ne stori, ampak se to razume samo ob- sebi. Tega mnenja so tudi nabir- alci podpisov omenjenih družb, češ, podpišite se, da ne izgubim delo.

Reading sigurno ni osamljen slučaj, ampak je verjetno, da je elektrarski trust pritegnil v svo- jo propagandistično mrežo de- lavce tudi po drugih krajih. Ni dovolj, da kapitalistom garajo ob nizki plači v delovnih urah; morajo agitirati za nje tudi ob prostem času, če nočejo zleteti na ulice in postati del desetmi- ljionske armade brezposelnih. Taka je kapitalistična — "demo- kracija".

"NEWDEALSKA" POLITIKA VODI V FASIZEM

Washington, D. C. — (FP) — I. M. Ornburn, predsednik med- narodne u n i j e izdelovalcev smodk, je na zaslišanju pred delavskim odsekom nižje kon- gresne zbornice kritiziral Roose- veltovo "newdealsko" politiko in administracijo NRA, nad katero imajo kontrolo največji sovra- žni organizirane delavstva. Dejal je, da so ga izkušnje z iz- vajanjem pravilnika tobačne in- dustrije prepričale, da delavstvo ne more ničesar pričakovati od te ustanove. Ako bo hotelo iz- vojevati svoje zahteve, bo mor- alo pritiskati na kongres, da sprejme Wagnerjev zakonski na- črt, ki določa odprava kompanij- skih unij. Edino v slučaju, da se to zgodi, bo imela točka 7 A za- kona obnove nekaj veljave:

"Rooseveltova administracija in uprava NRA sta že nešteto- krat pokazali, da rada izpolnita želje industrijskih magnatov". Je dejal Ornburn. "Mnogi bivši uradniki v upravi NRA so dobili važne pozicije v industrijah in tako so bili naplačani za usluge, ki so jih izkazali velebiznisu. Ti- sti, ki odrekajo delavcem repre- zentacijo v odborih za izvajanje pravilnikov, so se vselej lahko zanesli na pravni oddelek NRA, da bo v spornih slučajih podal odlok v prilog industrijskim magnatom in tako omogočil na- daljnje izkoriščanje delavcev.

"Delavstvo bo moralo spreje- mati čim dalje večje doze fa-

šizma od "newdealske" politike, ako medtem ne pride dalekosež- na sprememba. Rooseveltova administracija zasleduje smer- nice, ki se v ničemer ne razliku- jejo od fašističnih, ko je faši- zem prišel osvajat Evropo. Fa- šisti so pridobili evropsko de- lavstvo na svojo stran z bleste- čimi obljubami in potem, ko so bili v sedlu, zatrli njegove or- ganizacije. Prav tako je Roo- seveltova administracija oma- mila delavce z lepimi obljuba- mi, katerih pa ni izpolnila. Ze- to, da so najvažnejše pozicije v odborih za izvajanje pravilni- kov v rokah odprtih sovražni- kov organiziranih delavcev, je dokaz, da ne moremo pričako- vati ničesar od "newdealske" politike."

NOVICA: POLICI- JA ARETIRALA STRAJKOLOMCA!

Cleveland. — (FP) — Kadar policija aretira kakšnega pro- fesionalnega razbijalca stavk, je to prav tako velika novica, ka- kor če človek ugrizne psa. Prvo kot drugo se dogodi redko- gđaj.

Prvo se je dogodilo te dni na tukašnjem sodišču, kjer je Ste- vo Francis, profesionalni straj- kolomec, pričel proti štirim stav- karjem, ki so bili obtoženi, da so ga nekoliko prelomastili. Zgo- dil se je v stavki pri National Screw & Mfg. Co., katero vodi I. W. W. organizacija.

Ko je Francis stopil pred sod- nika, je policija opazila, da so mu žepi nekam preveč napieti. Radi sumljivosti ga je preiskal- la in pri njem dobila plinsko bombo ter rinko za pretepanje.

Policiji je izpovedal, da ga je uposlila Associated Industries, organizacija clevelandskih open- šaparjev, plinsko bombo je do- bil pri Natl. Screw & Mfg. kom- paniji, železni orodž za pretepa- nje pa pri Ohio Rubber kompa- niji v Willoughbyju, kjer je ne- davno pomagal razbijati stavko.

Unjski odvetnik Morris Wolf je sodniku povedal zakaj je stavka pri Natl. Screw & Mfg. Co. prelomila je namreč dogovor o priznanju unije in zvišanju plač. "Milo povedano: družba je prišla pred sodišče z umaza- nimi rokami", je rekel odvet- nik Wolf. "Da rabim močnejši izraz: prišla je s krvavimi roka- mi". Slednje se tiče nekega stav- karja, ki bi imel biti na sodiš- ču, toda leži v bolnici z razbitim obrazom, ker je prišel preveč bli- zu nekega kompanijskega po- bojnika.

Na stavki je okrog 1200 de- lavcev.

Porast uposlenosti v januarju

Washington, D. C. — Ameri- ška delavska federacija poroča, da je bilo v januarju t. l. 632,000 več delavcev uposlenih v a- meriških industrijah nego v i- stem mesecu preteklega leta. U- poslenost se je povečala tudi v prvih treh tednih februarja, a kljub temu je še okrog 11 mil- jonov delavcev brez zaslužka in odvisnih od javne podpore. Pred nekaj tedni je Rooseveltova ad- ministracija naznanila, da je število brezposelnih padlo na de- set milijonov.

Anthony J. Drexel Morganov partner, ki si lahko privoščijo dol- ge počitnice na otoku Bahama.

Vozniki dvigal piketirajo neyorské nebotičnike.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

— A ti si se sramovala, pa si se začela sama skrivati? ...
— Ali je prikukaval! — je zmedeno vzkliknila; prevzeta od prekipelave radosti, ki ji je napolnjevala prsi, je dejala Pavlu:
— Poklical bi ga! Namenoma je odšel, da naju ne bi motil. Matere nima ...

— Andrej! ... — je poklical Pavel skozi vežne duri. — Kje si?
— Tukaj sem. Drva bom cepil ...
— Zato to še je čas! ... Pojdi sem!
— Pridem ...

A ni prišel naravnost v izbo; vstopivši v kuhinjo je skrbno dejal:

— Nikolaju bo treba naročiti, da pripelje drv, jih je prav skopoma. Glejte, mamica, kako dobro je Pavlu! Namesto, da bi državna oblast kaznovala puntarje, jih krmi ...

Mati se je zasmejala, od sladke radosti ji je umiralo srce in kakor opijanena je bila; ampak skrbno se ji je oglašala želja, da vidi svojega sina mirnega kakor zmerom. Preveč lepega je bilo v njeni duši, in hotela je, da ji ostane prvo veselje njenega življenja enkrat za vselej v duši, enako živo in silno, kakor je prišlo. In v strahu, da ne bi izgubila sreče, jo je urno zakrila, kakor lovec redko ptico, ki jo je slučajno vjel.

— Zdaj pa obedujmo! ... Ti, Paša, nisi še ničesar zavžil? — je skrbno vzkliknila.

— Ne! Sročil mi je paznik povedal, da me izpuste in danes se mi ni dalo — ne jesti, ne piti ...

— Prvega sem srečal starca Sizova ... — je pripovedoval Pavel. — Opazivši me je prišel čez cesto pozdravit. Rečem mu, da naj bo previdnejši z menoj — nevaren človek sem, pod policijskim nadzorstvom. Kaj zato, je dejal. In več, kako je izpraševal po svojem nečaku? Kako, je dejal, se vede Fjodor? Kako pa izgleda — lepo obnašanje v ječi? No, je dejal, ali ni nič bleknil zoper svoje tovariše? In ko sem mu povedal, da je pogladil brado in je ponosno izjavil — Sizovi v svoji rodbini nimamo slabih ljudi ...

— Starci nima slame v glavi! — je dejal Andrej in pokimal z glavo. — Pogosto se razgovarjam z njim, pošten mužik je. Ali Fjodjo kmalu izpuste?

— Mislil, da vse izpuste! Nič ne govori zoper nje kot Isajev ovačba, a kaj more on izpovedati?

Mati je hodila semintja in ogledovala sina; Andrej je stal pri oknu, položil roke na hrbet in poslušal Pavlovo pripovedovanje. Pavel se je sprehal po izbi. Brada mu je v tem času pogrnala, tenke, temne kociince so se mu vile po licih in blažile rjavo barvo njegovega obraza. Njegove mračne oči so gledale strogo.

— Sedita! — je dejala mati posadivši jed na mizo.

Pri obedu je pravil Andrej o Ribinu. In ko je končal, je Pavel z obžalovanjem vzkliknil:
— Če bi bil doma — ga ne bi bil pustil. Kaj je vzel seboj? Razdraženo in zmešan glavo.

— No, — je dejal Malorus in se nasmehnil, — človeka štiridesetih let, ki se je tako dolgo boril z medvedi v svojem srcu — ne preobrneš ...

In začelo se je prerekanje in govorila sta besede, ki jih mati ni umela. Se po obedu sta sivala drug drugemu prasketajoče učene besede. Časih pa sta govorila čisto preprosto.

— Stopati moramo po začrtani poti in niti za korak ne smemo odstopiti v stran! — je trdil in odločno izjavil Pavel.

— In če srečamo na poti nekaj milijonov, ki nas gledajo sovražno ...

Mati je poslušala ves prepirljiv in je spoznala, da Pavel ne ljubi kmetov, a Malorus se vleče zanje dokazujoč, da je tudi kmete treba poučiti.

ti. Boljše je razumela Andreja, in zdelo se ji je, da ima prav; ampak vselej, kedar je Pavlu kaj rekla, je plašno čakala na sinov odgovor, da uvidi, če ga ni užalil Malorus. Kričala sta drug nad drugim brez zamere.

Od časa do časa je mati vprašala svojega sina:

— Ali je tako, Paša?
— Sin se je nasmehal in odgovarjal:
— Tako je!

— Vi, gospod, — je dejal Malorus s prijazen zlobnostjo, — do siteda se najedli, pa ste slabo prebavili in v grlu vam je obtičal košček ... Izplahnite si grlo ...

— Ne norčuj se! ... — ga je prekinil Pavel.

— Resno je, kot na črni maši! ...

Mati se je tiho zasmejala in zmajala z glavico.

XXIII.

Blizala se je pomlad in sneg se je tajal; blato in saje iz tovarniškega dimnika, skrite pod njegovo odejo, so se pokazovale. Od dne do dne jih je bilo več, in vse predmetje je izgledalo neomito, odeto v cunje. Po dnevi je kapalo od streh in slivi zidovi hiš so bili potni in utrujeni, po noči pa so se posvetile ledene sveče. Vse pogostejše je sijalo solnce. In potoki, izlivajoči se v močvirje, so začeli glasneje žuboreti. Opoludne se je nad predmestjem razlegala vesela pesem pomladnih upov.

Povsod so se prebivalci pripravljali na praznovanje prvega maja.

Po tovarni in predmestju so frčali letaki, razlagajoči pomen tega praznika, in celo od propagande nedotaknjena mladina je govorila:
— To pa moramo!

Vjesovčikov se je mrko smehljaj in vklinal:

— Čas je! Kaj bi igrali slepe miši!

Fjodja Mjazin se je zelo veselil. Močno je shujšal in s svojimi nervoznimi kretnjami in besedami je bil podoben škrlancu v kletki. Vse povsod ga je spremljal tihi in za svoja leta preneseni Jakob Somov, ki je delal sedaj v mestu. Samojlov, ki je v ječi še bolj pordel, Vasilij Gusev, Bukov, Dragunov in še nekateri drugi so dokazovali potrebo za oborožen nastop, a Pavel, Andrej, Somov in drugi so se prerekali z njimi.

Od časa do časa se je pokazal Jegor, ves izmučen, potan in sopeč, ter se šalil:

— Delo za preobrazbo sedanjega reda je — velika stvar, ampak za pospešitev si moram kupiti nove čevlje! — je dejal kažoč na svoje razcapane in premočene čizme. — Moje galoše so tudi neozdravljivo raztrgane, in vsak dan si premočim noge. Prej nečem v zemljo, dokler se javno in odkrito ne odpovemo staremu svetu; zato odklanjam predlog sodruga Samojlova o oboroženi demonstraciji in predlagam, da me oborožite s čvrstimi čevlji, ker sem globoko uverjen, da je to za zmago socializma koristnejše kot najhujše klanje! ...

Z enako šegavimi besedami je pripovedoval delavcem zgodbe, kako se je narod v drugih deželah trudil olajšati svoje življenje. Mati je rada poslušala njegove besede in so nanjo napravljale čuden vtis. Najhujši sovražniki ljudstva, ki so ga najsilnejše in najpogostejše varali, so bili majhni in lakomni, brezvestni in prekanjeni človečki, okroglih trebušev in rdečih lic. Če jim je življenje pod carsko oblastjo postalo težko, so spuntali ljudstvo zoper carsko oblast, a ko se je ljudstvo vzdignilo in iztrgalo oblast kraljem iz rok, so ti človečki z zvijačo pograbilili oblast v svoje roke in pogrnili ljudstvo v njegove bajte, če pa se je bojevalo z njimi — so klali ljudi po stotinah in tisočinah.

(Dalje prihodnje.)

S. Lencok:

Moja finančna kariera

Vedel sem zelo dobro, da po stanem vedno neodgovorno bitje, popoln idiot, kadarkoli vstopim v banko. Toda kaj početi? Moja plača se je dvignila končno na 56 dolarjev, a tako lep znesek se pač lahko poveri samo banki.

Smuknil sem torej v banko, potisnjen skozi okrogla vrata, in plašno sem se ozrl po uradnikih. Imel sem nejasen vtis, da mora človek najprej govoriti z ravnateljem, če hoče otvoriti v banki tekoči račun.

Priplazil sem se do bližnjega okenca, nad katerim je bilo napisano: "Blagajna št. 4" in vprašal sem blagajnika z drhtečim glasom:

— Ali bi mogel govoriti z gospodom ravnateljem?

In pripomnil sem svečano bogve zakaj: — Toda brez prič.

Ravnatelj je bil resen in soliden mož. Ko sem ponovil svoje vprašanje, ali bi mogel govoriti z njim brez prič, me je pogledal nekam vznemirjeno, me odvedel v svojo pisarno in zaklenil vrata za seboj. Sedla sva in se vprašujoče spogledala. Glas mi ni hotel iz stisnjene grla. Svojih 56 dolarjev sem zmečkal

ta čas v hlačenem žepu z nervozno roko v klopčih papirja.

— Če se ne motim, ste inspektor družbe "Pinkerton", — je dejal končno ravnatelj.

— Ne, nisem iz Pinkertonke, — sem odgovoril v vedno hujši zmedli. — Gospod ravnatelj, saj sploh nisem detektiv, temveč vlagatelj: namenil sem se otvoriti v vaši banki tekoči račun. Da, naložiti hočem pri vas vse svoje premoženje.

Ravnatelj je vstal, odprl molče vrata na stekaj in poklical blagajnika iz okenca št. 1.

Opotekajoč se sem prišel do okenca vložne blagajne in vrzel uradniku papirnat črček svojih prihrankov s krčevito kretnjo čarovnika. Bil sem tisti hip mrtvaško bled.

— Naložite to, — sem dejal s tragičnim glasom.

Blagajnik je vzel malomarno denar ter ga začel gladiti in šteti. Potem me je pozval, naj napišem znesek na rdečast papir in zabeležil si je moje ime in naslov v knjigo, debelo kakor sveto pismo. Nisem več vedel, kaj počnem: banka z vso svojo živo in mrtvo opremo se mi je sukala pred očmi v divjem plesu.

— Ste naložili moj denar? — sem vprašal z glasom umirajočega.

— Da, — je odgovoril blagajnik.

— Dobro, zdaj bi pa rad napisal nakazilo.

Hotel sem dvigniti šest dolarjev za tekoče izdatke. En uradnik mi je podal čekovno knjižico, drugi mi je prijazno pojasnjeval, kako naj ček izpolnim. Menda je mislil, da sem prismojknjen milijonar. Napisal sem nekaj na tisti papirček in ga pomolil uradniku. Začuden me je pogledal.

— Kaj, vso svojo vlogo hočete dvigniti?

— Napisal sem bil namestu šest — petinšestdeset dolarjev! To da bil sem še tako zbezan, da nisem mogel več mirno razmišljati in izpreminjati dispozicij. Videl sem, da so me uradniki obstopili v polkrogu in me gledali široko odprtih oči. Ta in oni je odprl tudi usta.

Ves zbezan in prestrašen sem zajecjal:

— Da, vso.

Torej hočete odpovedati svoj tekoči račun?

— Da, popolnoma, do belica.

In ne boste pozneje naložili pri nas svojega denarja?

— Je vprašal uradnik, ki ni hotel verjeti svojim ušesom.

— Nikoli več!

Napravil sem brezuspešen poskus napraviti obraz — strašno jezega in nevarnega človeka.

— Kako naj vam izplačam vašo vlogo? — je vprašal blagajnik mirno.

— V petdesetakah.

— A ostanek? — je pripomnil že strogo.

— Petdolarski bankovec in za en dolar drobiža! — sem zapovedal kakor knez.

Brž sem pobral denar in planil k izhodu.

Ko so se zaprla za menoj težka vrata banke, sem zaslišal izbruh silnega krohota, ki je odmeval od obokov. Od tistega dne se ogibljem denarnih zavodov kakor vrag križa. Denar za tekoče izdatke nosim kar v žepu. Prihranke v srebru pa spravljam v volnene nogavice, podedovane po babici.

Največji daljnogled

Teleskop, ki pokaže očesu 1500 milijonov zvezd, katerih na nebu sploh ni mogoče prešteti. — Iz česa je sestavljena Rimska cesta? — Kako daleč sega teleskop v vesoljstvo

Malokdo bo hotel verjeti, da znaša število zvezd, ki jih opazimo s prostim očesom, povprečno komaj 3000. A to je resnica. Seveda pa njih število naraste, če oborožimo oko z daljnogledom.

Največji sedanji teleskop, tišči na Mountu Wilsonu v Kaliforniji, ki se ponaša z zrcalom s premerom 2,5 m, pokaže očesu okrog 1500 milijonov zvezd, torej tri četrtine toliko, kolikor je ljudi na svetu. A to je še vse preveč oddaljeno od resnice. Samo v sestavi Rimske ceste so astronomi našli 70-krat več zvezd, nego jih vidi oko z najmočnejšim daljnogledom, t. j. nad 100.000 milijonov. Koliko jih je pa v resnici!

Zvezde v sestavi Rimske ceste namreč še davno niso vse, ki napolnjujejo prostornino vesoljstva. Vemo, da je zunaj tega sistema še nešteto podobnih svetil, čim močnejše daljnogled uporabljamo, tem večje se nam kaže njih število. In teh svetil ne more večina niti največji teleskop in niti s pomočjo fotografirane plošče, ki opazi neprimerno več nego samo oko, razčleniti v njih sestavine, poedine zvezde. Kažejo se nam v obliki več ali manj kompaktnih svetlobnih oblakov ali megel (odtod izraz "pramegla" ali "meglenica" za ta svetlja). Astronomi bi torej počenjal obupno stvar, če bi hotel dejansko "prešteti" zvezde na svetu. Poskusiti mora na druge načine, da pride vsaj do približnega števila zvezd. In najpreprostejši teh načinov je pač način s tehtanjem zvezdnih sistemov. Če hočemo približno vedeti, koliko fizolovih zrn je v neki vreči, nam ni treba drugega, nego da stehatamo čisto tekočo vsega fizola in jo delimo s povprečno težo posrednega fizolovega zrna. Kvocienit pomeni potem število vseh zrn. Jasno pa je, da je stvar s tehtanjem svetil bolj zamotana nego s tehtanjem s pomočjo tehtnice na zemlji. A tudi tu je osnovni princip preprost. Kaj je tehtanje? V bistvu nič drugega nego merjenje pritiska, ki ga izvaja neko telo na skodeli tehtnice v svojem padcu proti zemlji. Ta pritisk je istovesten s pospešitvijo, ki jo dobi telo v padcu pod privlačno silo zemlje. Astronomu tedaj zadostuje, da dobi povprečno pospešitev, s katero se gibljejo zvezde v nekem sestavu okoli njegovega središča. To je namreč že davno znano, da vse tako zvane zvezde stalnice niso dejansko nobene stalnice, temveč da krožijo kakor planeti okoli solca, okrog osrednje točke svojega sestava. Tudi zvezde Rimske ceste, ki je v celoti gledana ploski leči podobno nakopčene stalnice, se vrtiljo okrog osrednje kretke, "pokončne" osi tega sestava. Iz različnih njihovih vrtilnih hitrosti se da izračunati pospešitev njihovega gibanja ali z drugimi besedami privlačna sila oziroma teža Rimske ceste, in če to težo delimo s povprečno težo posamezne zvezde v njej, dobimo približno število vseh njenih zvezd. Tako so prišli astronomi na preprostih osnovah, toda po komplicirani poti do števila 100.000 milijonov zvezd v Rimski cesti.

Koliko je pa zvezd v vsej vesoljnosti? To je vprašanje, ki še ni rešeno. Teleskop na Mountu Wilsonu nam je odkril doslej okrog 2 milijona svetil, ki so podobna Rimski cesti, še davno pa ni prodrl do meja vesoljstva. Od najoddaljenejšega svetla potrebuje svetloba okrog 50 milijonov let, da dospe do nas (z meseca do zemlje rabi nekaj več nego sekundo, a sonca okrog 8 minut, z najbližje stalnice 4 leta, od osi Rimske ceste 50.000 let, z roba Rimske ceste okrog 100.000 let in z najbližjega soseda svetla okrog milijon let). Pot, ki jo opravi svetloba v enem letu (svetlobno leto), znaša okrog 10 milijonov kilometrov, najmočnejši teleskop je prodrl torej 150 milijonov krat 10 milijonov kilometrov daleč v vesoljstvo; a vendar še ni dospel do njegovih mej in zato gradijo še večje teleskope, da bi prodrl še globlje in potem eventualno tudi do tistih mej. Takrat bo mogoče povedati "točnejšo" težo vesoljstva, ki znaša po sedanjih cenitvah trilijone sončnih tež. To se pravi, če vzamemo, da je zvezda v velikosti solca povprečna zvezda vesoljstva, tedaj bi bilo v vesoljstvu najmanj na trilijone zvezd.

Da pa ni graditev teleskopov, ki nam dajejo tako močnejše vpoglede v prostranstvo sveta, nič lahkega, si lahko mislimo. V zadnjih časih smo čitali ponovno, s kakšnimi težavami je zvezdano že vlivanje zrcalnih stekel za te orjake. Čitali smo, kako so morale Corningove steklarke delavnice v New Yorku mesece in mesece delati samo priprave, študirati in preizkušati, preden so se upale na samo vlitje steklene, okrogle klade, ki bo s premerom 5 m zrcalo novemu teleskopu. Najprvo so za poskušnjo vili celo vrsto "manjših" zrcal s premerom 75 do 300 cm, in sicer iz istega pireksovega stekla, ki ima najboljše optične lastnosti. Potem so mesec dni stekleno maso pripravljali v raztopljenem stanju in nato se je začelo v marcu preteklega leta z upravljanjem neverjetno previdnostjo vlivanje samo ob temperaturi 1575 stopinj C. Deset mesecev so potem žarečo stekleno ploščo počasi ohlajali, da bi ne nastale v nji kakšne napetosti, ki bi vse delo pokvarile. Najprvo so jo v 50 dneh ohladili na 500 stopinj, potem pa počasi na normalno temperaturo, pri čemer so rabili avtomatične regulatorje toplote in nič manj nego 300 električnih grelcev. Pri tej stekleni plošči se je navzlic vsej previdnosti med vlivanjem primerila majhna napaka, ki sicer ni imela nobenih posledic zanj, vendar so takoj začeli s pripravami za vlitje druge plošče, ki se je izvršilo 2. dec. l. l. Medtem so začeli brusiti prvo zrcalo, kar je ena najtežjih nalog, kajti najmanjša napaka v površini in krivini stekla ga napravi nerabnega. Tako bo imela Amerika po vsej priliki dve okromni zrcali na razpolago in kakor poročajo, so že pričeli z montažnimi deli na vrhu hriba Palomarja, severno od San Diega v Kaliforniji, kjer so zgradili novo zvezdarno nalašč za ta teleskop. A kakor poročajo, so tudi v Rusiji začeli priprave za nebesnega orjaka, ki bo še neprimerno večji od ameriškega.

Major W. G. Dubose (desno) in senator Bone, član odbora, ki preiskuje trgovino municije, pred katerim je Dubose nastopal.

Major W. G. Dubose (desno) in senator Bone, član odbora, ki preiskuje trgovino municije, pred katerim je Dubose nastopal.

Junak

Mali Vinko je prišel domov s strašno pobitim kolonom.

"Kaj si mar padel, revček?"

ga vpraša skrbna mamica.

"Da, padel sem ... pristavi z jokavim glasom sinček.

"Pa nisi nič jokal?"

"Ne ... ko pa nikogar ni bilo zraven!"

SLOVENSKA NARODNA PODPORNKA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

PHILIP GODINA, upravitelj

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in pošte eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto naprej. Ker pa člani že plačajo pri anesmentu \$1.20 za tednik, se jim ta plačila k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za družino. S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Ciceru in Chicago je ... \$6.00
1 tednik in ... 4.80	1 tednik in ... 4.80
2 tednika in ... 3.60	2 tednika in ... 3.60
3 tednike in ... 2.40	3 tednike in ... 2.40
4 tednike in ... 1.20	4 tednike in ... 1.20
5 tednikov in ... nič	5 tednikov in ... nič
Za Evropo je ... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Men Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če so preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, ki mora biti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na denar Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do vsote listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo listu datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

Ime Čl. društva št.

Naslov Čl. društva št.

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledečih članov družine:

1) Čl. društva št.

2) Čl. društva št.

3) Čl. društva št.

4) Čl. društva št.

5) Čl. društva št.

Mesto Država Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik

Nov naročnik Star naročnik